

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2008-2-116 (Devralma)
Karar Sayısı : 08-49/687-264
Karar Tarihi : 31.7.2008

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

10 Başkan : Prof. Dr. Nurettin KALDIRIMCI
Üyeler : Süreyya ÇAKIN, Mehmet Akif ERSİN, Dr. Mustafa ATEŞ,
İsmail Hakkı KARAKELLE

B. RAPORTÖRLER : E. Ebru ÖZTÜRK, Hüseyin ORMAN

**C. BİLDİRİMDE
BULUNAN**

20 : - Rheinmetall Waffe Munitions GmbH
ve Denel (Proprietary) Ltd.
Temsilcileri: Av. Tolga İŞMEN ve Av. Zümrüt ESİN
Büyükdere Cad., Maya Akar Center, No: 100-102, K: 19
34394, Esentepe / İstanbul

D. TARAFLAR

: - Rheinmetall Waffe Munitions GmbH
Pempelfurt Strasse 1, 40880 Ratingen - ALMANYA
- Denel (Proprietary) Ltd.
Nellmapius Drive, Irene – GÜNEY AFRİKA

30 **E. DOSYA KONUSU:** Denel Munitions (Proprietary) Ltd.'nin %51 oranındaki hissesinin Rheinmetall Waffe Munitions GmbH tarafından devralınması işlemine izin verilmesi talebi.

40 **F. DOSYA EVRELERİ:** Kurum kayıtlarına 19.6.2008 tarih, 3836 sayı ile giren ve eksiklikleri en son 9.7.2008 tarih, 4359 sayılı yazı ile tamamlanan bildirim üzerine, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun ile 1997/1 sayılı Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ'in ilgili hükümleri uyarınca yapılan inceleme sonucunda düzenlenen 25.7.2008 tarih ve 2008-2-116/Öİ-08-EÖ sayılı Devralma Ön İnceleme Raporu, 25.7.2008 tarih ve REK.0.06.00.00-120/241 sayılı Başkanlık Önergisi ile 08-49 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

50 **G. RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ:** İlgili Raporda, bildirim konusu devralma işleminin, 1997/1 sayılı "Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ" kapsamında izne tabi bir işlem olduğu, söz konusu işlemin ilgili pazarda 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 7. maddesi kapsamında, bir hâkim durum yaratmaya veya mevcut bir hâkim durumu güçlendirmeye yönelik olarak rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucu doğurmayacağı, "İş Satış Anlaşması"nın 18. maddesinde düzenlenen rekabet etmeme hükmünün sözleşme tarihinden itibaren üç yıl süreyle geçerli olması şartıyla devralma işlemine izin verilmesinde sakınca bulunmadığı ifade edilmiştir.

H. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

H.1. İlgili İşlem ve Taraflar

H.1.1. İşlemin Niteliği

60 Bildirim konusu işlem, Rheinmetall Waffe Munition GmbH'nin (Rheinmetall), Denel Munitions (Proprietary) Ltd.'nin (Denel Munitions) sermayesinin %51'ini temsil edecek hisselerini taahhüt ederek anılan şirketin %51 oranındaki hissesini devralması işlemidir. Denel Munitions'un geri kalan %49 oranındaki hissesini Denel (Proprietary) Ltd. (Denel) elinde bulundurmaya devam edecektir. Anılan işleme ilişkin olarak, Rheinmetall ve Denel arasında 8.2.2008 tarihinde bir "Hissedarlar Sözleşmesi" ve "Hisse Taahhüt Sözleşmesi" imzalanmıştır.

Denel Munitions, halen Denel'e bağlı bir iş birimi konumundadır. Denel Munitions ve Denel arasında (ayrıca ön koşullar ve işin tüm değeriyle devri gibi sınırlı konularda Rheinmetall'in de taraf olduğu) 8.2.2008 tarihinde imzalanan "İş Satış Anlaşması" uyarınca Denel Munitions'un işi, planlanan devralma işleminin yürürlüğe gireceği tarihte kurulacak yeni bir limited şirkete devredilecektir. Devredilecek olan iş Denel'in mühimmat işini (Pretoria Metal Pressings ve metal pirinç tesisi hariç olmak üzere) kapsamaktadır.

70 Denel Munitions'un işlem sonrası hissedarlık yapısı aşağıda yer almaktadır.

Tablo 1: Denel Munitions'un İşlem Sonrası Hissedarlık Yapısı

Hissedar	Hisse Oranı (%)
Rheinmetall	51
Denel	49
Toplam	100

H.1.2. Taraflar

H.1.2.1. Devralan Taraf: RHEINMETALL

Almanya merkezli bir limited şirket olan Rheinmetall, otomotiv parçaları ve savunma ekipmanları alanlarında faaliyet göstermektedir. Savunma sanayinde zırhlı araçlar, silahlar, mühimmatlar ve elektronik eşyalar gibi ekipmanların geliştirilmesi, üretimi ve pazarlanması alanında dünya çapında faaliyet gösteren Rheinmetall Grubu'nun ana şirketi Rheinmetall AG, Germany'dir.

80 Rheinmetall AG, Germany'nin ortaklık yapısı aşağıdaki gibidir:

Tablo 2: Rheinmetall AG, Germany'nin Hissedarlık Yapısı

Hissedar	Hisse Oranı (%)
Schroders, Londra	5<x<10
Insight Investment, Londra	5<x<10
Atlantic Investment, New York	5<x<10
DWS Investment GmbH, Frankfurt	3<x<5
Devlet	3,45
Halka açık kısım	Diğer

Rheinmetall Grubu'nun 2007 yılında dünya çapındaki cirosu (.....) ((.....)) Avro, Türkiye'deki satışları ise yaklaşık olarak (.....) TL'dir ((.....) Avro). Rheinmetall'in cephane pazarında 2007 yılı Türkiye cirosu ise (.....) YTL'dir ((.....) Avro).

H.1.2.2. Devreden Taraf: DENEL

Güney Afrika kanunlarına göre kurulmuş özel bir limited şirket olan Denel, hava araçları, zırhlı araçlar için kuleler, insansız hava araçları, füzeler, makineli tüfekler ve mühimmatın geliştirilmesi, üretimi ve pazarlanması alanında faaliyet göstermektedir.

- 90 Denel'in halen tek pay sahibi Güney Afrika hükümetidir. Denel'in 2007 yılı dünya çapında cirosu (.....) Avro'dur. 2007 yılında Türkiye'ye ilişkin herhangi bir cirosu bulunmayan Denel'in 2008 yılında ise Türkiye'de toplam (.....) YTL'lik ürün satışı ve teknolojik devirden kaynaklanan bir cirosu söz konusudur.

H.2. İlgili Pazar

H.2.1. Pazara İlişkin Genel Bilgiler

Saldırının en kısa sürede ve asgari maliyetle bertaraf edilebilmesi için ileri teknolojinin en yoğun kullanıldığı alan olan savunma sanayi, her türlü savunma ürününün geliştirilmesi ve üretimini gerçekleştirmektedir. Savunma sanayinin konusunu oluşturan başlıca ürünler şunlardır:

- 100 - Kara Kuvvetleri: tam otomatik silahlar, makineli tüfekler, makineli toplar, savaş tankları, zırhlı araçlar, top sistemleri ve bu silahlara ait mühimmat
- Deniz Kuvvetleri: savaş gemileri, denizaltılar ve bu araçlarca kullanılan mühimmat
- Hava Kuvvetleri: savaş uçakları, saldırı helikopterleri, füzeler ve bombalar

Çağımızın ulaştığı teknolojik bilgi seviyesi, savunma silahlarında sayısal üstünlük sağlamak yerine vurucu gücü yüksek ileri teknolojiye dayalı silahlara önem vermeyi gerekli kılmaktadır. Bu amaçla silah üretiminde, karmaşık teknolojiler kullanılmaktadır. Günümüzde konvansiyonel başlık taşıyan silahlardan ziyade, çok daha pahalı taktik öneme sahip nokta hedeflerine karşı kullanılabilme özelliği taşıyan yeni teknolojiler savunma sanayinde kullanılmaktadır. Günümüzde kullanılan yazılımlar sayesinde silah sistemleri, algılama görevinden hedefin tahribine kadar üstlendikleri fonksiyonları asgari insan müdahalesi ile yapabilmektedir.

- 110

Savunma silahlarında ürünün kalitesi birinci planda, fiyatı ise ikinci plandadır. Sektörde ileri teknolojilerin kullanılması nedeniyle, araştırma-geliştirme faaliyetleri çok yoğundur. Bu alana yapılan yatırım, sanayinin diğer dallarında da ileri teknolojiler kullanılmasına katkıda bulunmaktadır.

2004 yılı verilerine göre savunma harcamaları dünya çapında 1,035 trilyon ABD Doları seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu harcama düzeyi dünya nüfusuna bölündüğünde kişi başına 162 ABD Dolarına ve GSMH'nin %2,6'sına tekabül etmektedir.

Tablo 3: 2004 Yılında En Fazla Savunma Harcaması Yapan 15 Ülke

Ülke	Savunma Harcaması (Milyar Dolar)
1. ABD	455,3
2. İngiltere	47,4
3. Fransa	46,2
4. Japonya	42,4
5. Çin	35,4
6. Almanya	33,9
7. İtalya	27,8
8. Rusya Federasyonu	19,4
9. Suudi Arabistan	19,3
10. Güney Kore	15,5
11. Hindistan	15,1
12. İsrail	10,7
13. Kanada	10,6
14. Türkiye	10,1
15. Avustralya	10,1

Tablo 4: Dünya Savunma İhracatı (2000-2004)

Ülke	Savunma İhracatı (Milyon Dolar)
1. Rusya	26.925
2. ABD	25.930
3. Fransa	6.358
4. Almanya	4.878
5. İngiltere	4.450
6. Ukrayna	2.118
7. Kanada	1.692
10. İsrail	1.258
28. Türkiye	117
29. Kuzey Kore	96

Tablo 5: Dünya Savunma İthalatı (2000-2004),

Ülke	Savunma İthalatı (Milyon Dolar)
1. Çin	11.677
2. Hindistan	8.526
3. Yunanistan	5.263
4. İngiltere	3.395
5. Türkiye	3.298
6. Mısır	3.103
12. ABD	1.760
13. İsrail	1.678
14. Kanada	1.675
16. İtalya	1.594

130 Türk savunma sanayine yönelik yatırımlar cumhuriyetin başlarında açılan birkaç fabrikayla sınırlı kalmıştır. 1974 yılı sonrasında ise eksikliği hissedilen bazı temel sahalarda ASELSAN, HAVELSAN, ASPİLSAN gibi vakıf sermayesine dayanan yatırımlar gerçekleştirilmiştir. Savunma sanayini sağlam bir temel üzerine bina edebilmek için sürekliliğin, kaynak ihtiyacının ve devlet yönlendirmesinin gerekli olduğu noktalardan hareketle 1985 yılında Savunma Sanayi Müsteşarlığı kurulmuştur. Milli Savunma Bakanlığı bünyesinde yer alan Savunma Sanayi Müsteşarlığı savunma ürünleri satın almaya yetkili makamdır. Türk silahlı kuvvetlerinin ihtiyacı olan malzemelere ilişkin mevcut tedarik süreci ise daha ziyade ihale ile hazır alıma dayalı olarak yapılmaktadır.

140 Savunma Sanayi Müsteşarlığı'nın hayata geçirdiği projeler neticesinde F-16 elektronik harp sistemleri için MİKES, roket üretimi için ROKETSAN, telsiz üretimi için MARCONI ve ASELSAN, kamu ve özel sektöre ait TAI gibi kuruluş ve tesisler hayata geçirilmiştir.

Türk savunma sanayinde yer alan kuruluşlar; devlet kuruluşları, devlet ortaklı şirketler ve özel şirketler olmak üzere üç ana başlık altında toplanabilir:

- Devlet Kuruluşları: Türk Silahlı Kuvvetleri ikmal bakım merkezleri, tersaneler ve diğer askeri fabrikalar ile TÜBİTAK ve MKEK

- Devlet Ortaklı Şirketler: TUSAŞ, HEAŞ, STM, HAVELSAN, ROKETSAN, ...

- Özel Şirketler: FNSS, Otokar, Nurol Makina, Aydın Yazılım, Sarsılmaz, ...

150 Türk savunma sanayi firmalarının 2005 yılı cirosu 1,6 milyar ABD Dolarıdır. Söz konusu ciro içerisinde ASELSAN'ın payı 27 milyon ABD Doları, OTOKAR'ın payı 102,5 milyon ABD Doları, HAVELSAN'ın ise 80,6 milyon ABD Doları'dır. Türkiye'nin 2005 yılı savunma sanayi ihracatı ise bir önceki yıla göre %72 artışla 337.422.986 milyon ABD Doları'na, bu sektöre yönelik araştırma-geliştirme harcamaları da 78,5 milyon ABD Doları'na ulaşmıştır.

Tablo 6: 2000-2005 Arası Türkiye Savunma Sanayi Verileri (Kaynak: SASAD)

Yıl	Ciro (\$)	İhracat (\$)	Ar-Ge (\$)	İstihdam Kişi
2000	851.852.000	123.442.000	43.081.000	14.062
2001	848.897.075	134.064.179	24.411.819	-
2002	1.062.375.000	247.727.000	48.912.000	-
2003	1.301.000.329	331.135.000	58.428.250	8987
2004	1.337.120.000	196.341.000	63.860.000	9629
2005	1.591.162.692	337.422.986	78.511.203	-

H.2.2. İlgili Ürün Pazarı

Devre konu şirket Denel Munitions'un faaliyet alanı top mühimmatı, havan topu, bomba, orta kalibre cephe fişekçiliği, füze motorları ve savaş başlıkları gibi mühimmatın Güney Afrika'ya ve diğer müşteri ülkelerine tedarikidir. Denel'in bu alandaki faaliyetleri şunları kapsamaktadır: füyeler, base bleeds (top mermilerinin mesafesini arttırmaya yarayan sistem) ve modüler yükleme sistemleri dahil olmak üzere cephe tedariki, havan topu cepheaneleri, deniz mühimmatı, hava araçları bombaları, piyade mühimmatı, zırh delici cephe, küçük, orta ve büyük kalibreli mühimmat için itici gaz, ısı, ışık, gaz, duman ve ses üreten fişekler, füyeye, ateşleyici, geciktirici materyaller, güçlendiriciler, takip ediciler vb. patlayıcılar, roketler ve füzeler için roket motorları, savaş başlıkları, güvenlik ve ateşleme cihazları, fırlatma kutuları gibi yan sistemler ile roket ve füzelerin entegrasyonu, faal maddeler içeren kimyasal ürünler, her türlü mühimmatın üretimi ve silahsızlandırılması için fabrika ve ekipman, sivil pazarlar için parçalar ve hizmetler, yukarıda yer verilen ürünlerle ilgili olarak tasarım, geliştirme, endüstriyelendirme, üretim, montaj, pazarlama, satış, teknoloji transferi, hizmet satış ve desteği, ilgili müşteri personelinin her çeşit mühimmatla ilgili eğitimi, benzer ürünlerin üretimi, muhafazası ve yukarıda yer verilen konularla ilgili tüm faaliyetler.

Cephe sektörü genel olarak beşe ayrılabilir:

- Piyade Cephanesi (20 mm'nin altı): Tabanca, otomatik silahlar ve diğer taşınabilir silahlardan ateşlenebilmekte, özellikle yakın muharebelerde kullanılmaktadır.
- Orta Kalibreli Cephe (20-90 mm): Makineli tüfekler ve diğer silah sistemlerinden ateşlenirler. Taşınabilir özelliği söz konusu olmayan bu silahlar bir araca, gemiye veya hava aracına monte edilebilmektedir.
- Tank Cephanesi (105-120 mm): Yalnızca ana muharebe tanklarından ateşlenebilmektedir. Hedefleri diğer tanklar veya zırhlı araçlardır. 105 mm tank cephanesi yiv açılmış tank namlularında, 120 mm tank cephanesi ise düz çaplı tank namlularında kullanılmaktadır.
- Top Cephanesi (105-155 mm): Uzun mesafeli (40 km'ye kadar) top sistemlerinden ateşlenebilmektedir.
- Havan Topu Cephanesi (60, 81, 120 mm): Özellikle el bombası fırlatıcılarından ateşlenebilmektedir. Top cephanesi ile aynı prensibe dayanmasına rağmen top cephanesine göre menzili ve kapasitesi düşüktür. Havan topunun menzili en fazla 10 km'dir.

Bu bilgiler doğrultusunda, talep yönünden, kullanım amaçları ve özellikleri bakımından aralarında farklılıklar bulunan cephe türlerinin her birini ayrı ürün pazarları şeklinde ele almak mümkündür. Bununla birlikte, her iki ürün grubuna giren ürünlerin büyük üreticilerin tümü tarafından üretilebiliyor olması ve pazarı ayrı ayrı ya da tek bir pazar

olarak tanımlamanın işlemin pazardaki rekabet koşulları üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesinde herhangi bir farklılık yaratmaması sebepleriyle bildirim konusu işlem bakımından tüm cephanelerin tek bir pazar olarak ele alınmış ve bu çerçevede ilgili ürün pazarı “*cephane pazarı*” olarak belirlenmiştir.

H.2.3. İlgili Coğrafi Pazar

200 Türkiye sınırları içerisinde ilgili ürün bakımından rekabet şartlarının farklılaşmasına neden olacak bir unsur bulunmaması nedeniyle, ilgili coğrafi pazar “*Türkiye Cumhuriyeti sınırları*” olarak belirlenmiştir.

H.3. Değerlendirme

1997/1 sayılı “Rekabet Kurulu’ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ”in 2. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendine göre; “*Herhangi bir teşebbüsün ya da kişinin diğer bir teşebbüsün malvarlığını yahut ortaklık paylarının tümünü veya bir kısmını ya da kendisine yönetimde hak sahibi olma yetkisi veren araçları devralması veya kontrol etmesi*” teşebbüsler arası birleşme ve devralma olarak kabul edilmiştir.

210 Devralma işleminin tamamlanmasını takiben Denel Munitions, Denel’in tek kontrolünden Rheinmetall’in tek kontrolüne geçmektedir. (Güney Afrika Hükümeti’ne, yalnızca Güney Afrika’nın gerekli savunma-politik faaliyetlerinin korunabilmesi amacıyla kullanılabilir sözcümler olarak kullanılabilir bir veto hakkı (altın hisse) tanınmaktadır.) Dolayısıyla bildirim konusu işlem, tebliğin anılan maddesi anlamında bir devralma işlemidir.

1997/1 sayılı Tebliğ’in 4. maddesi uyarınca “*Bu Tebliğ’in 2 nci maddesinde belirtilen bir birleşme veya devralma sonucunda birleşmeyi veya devralmayı gerçekleştiren teşebbüslerin, ülkenin tamamında veya bir bölümünde ilgili ürün piyasasında, toplam pazar paylarının, piyasanın % 25’ini aşması halinde veya bu oranı aşmasa bile toplam cirolarının yirmibeş trilyon Türk Lirası’nı (yirmi beş milyon Yeni Türk Lirası) aşması halinde Rekabet Kurulu’ndan izin almaları zorunludur*”.

220 Rheinmetall’in Türkiye’de yalnızca 120 mm tank cephanesi satışı bulunmaktadır. Bu satışlardan 2007 yılında elde ettiği ciro (.....) YTL’dir ((.....) Avro). Rheinmetall’in Türkiye cirosu olarak verilen (.....) Avro ile (.....) Avro arasındaki fark cephaneye satışlarına ilişkin olmayıp, yedek parçalar, aksesuarlar ve test ekipmanlarının satışına ilişkindir. Denel Munitions’un 2007 yılında Türkiye’de cirosu bulunmamaktadır.

230 Rheinmetall, bu satış rakamına Türk Hükümeti ile yapılan tek bir işlem sonucunda ulaşmıştır. 2006 yılında Türkiye’ye herhangi bir satış yapmayan Rheinmetall’in 2008 yılında satış yapmasının da beklenmediği bildirilmektedir. Sınırlı sayıda ve satış bazında işler gerçekleştirmesi ve süregelen bir işi bulunmaması nedeniyle, Rheinmetall’e ait kesin bir pazar payı vermenin mümkün olmadığı, dünya çapındaki pazar payının yaklaşık %(...-...) olduğu, Denel Munitions’un dünya çapındaki pazar payının ise %(...)'den az olduğu anlaşılmaktadır.

Rheinmetall’in Türkiye cirosunun 25 milyon YTL’yi aşması nedeniyle işlemin izne tabi bir devralma işlemi olduğu görülmektedir.

240 4054 Sayılı Kanun’un 7. maddesine göre “*Bir ya da birden fazla teşebbüsün hakim durum yaratmaya veya hakim durumlarını daha da güçlendirmeye yönelik olarak, ülkenin bütünü yahut bir kısmında rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucunu doğuracak şekilde birleşmeleri veya herhangi bir teşebbüsün ya da kişinin diğer bir teşebbüsün mal varlığını yahut ortaklık paylarının tümünü veya bir kısmını ya da*

kendisine yönetimde hak sahibi olma yetkisi veren araçları, miras yoluyla iktisap durumu hariç olmak üzere, devralması hukuka aykırı ve yasaktır.”

Yukarıda da belirtildiği gibi Rheinmetall'in Türkiye'deki faaliyeti devamlılık arz eden bir faaliyet değil, sınırlı sayıda satış şeklinde gerçekleşen bir faaliyettir. Pazarın bu özelliği, savunma sanayinde alıcı tarafın devlet olması, ulusal veya uluslararası ölçekte bir çok firmanın varlığı ve tarafların uluslararası ölçekte pazar payının düşük olması nedeniyle işlem sonrası hakim durumun yaratılmasının veya mevcut bir hakim durumun güçlendirilmesinin söz konusu olmadığı sonucuna varılmıştır.

250 **H.4. Yan Sınırlamalar Açısından Değerlendirme**

Yukarıda da belirtildiği gibi Rheinmetall, Denel ve Denel Munitions arasında akdedilen İş Satış Anlaşması'nın "*Rekabet Olmaması*" başlıklı 18. maddesinde özetle; Denel'in kendisinin ve/veya iştiraklerinden herhangi birinin Denel Munitions'da hissedar olduğu sürece ve kendisinin ve/veya iştiraklerinin Denel Munitions'da hissedarlığının sona ermesinden itibaren beş (5) yıl boyunca Denel Munitions tarafından yönetilecek olan işin herhangi bir bölümü ile doğrudan veya dolaylı olarak rekabet halinde olan bir iş veya faaliyet yürütmeyeceği ve personel ayartmayacağı hükme bağlanmaktadır.

260 Tarafların ilgili ürün pazarında Türkiye ve dünya çapında pazar paylarının düşük olması, Rheinmetall'in Türkiye satışlarının tek bir ihaleden kaynaklanması ve pazar yapısının rekabetçi olması nedeniyle, söz konusu rekabet yasağının Türkiye pazarı açısından kaydadeğer bir etki doğurmayacağı ve bu çerçevede makul bir yan sınırlama olduğu sonucuna varılmıştır.

I. SONUÇ

270 Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre, bildirim konusu işlemin, 4054 sayılı Kanun'un 7. maddesi ve bu maddeye dayanılarak çıkarılan 1997/1 sayılı "Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ" kapsamında izne tabi olduğuna, işlem sonucunda aynı Kanun maddesinde belirtilen nitelikte hakim durum yaratılmasının veya mevcut hakim durumun güçlendirilmesinin ve böylece ilgili pazarda rekabetin önemli ölçüde azaltılmasının söz konusu olmadığına, bu nedenle bildirim konusu işleme izin verilmesine OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.